

Павлова Наталія Валеріївна
старший викладач кафедри
кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук
Трепелець Віктор Вікторович
слухач 5 курсу факультету
навчання цивільних осіб
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІНТЕРНЕТ ЯК СПОСОБ НЕЗАКОННОГО ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН, ЇХ АНАЛОГІВ ТА ПРЕКУРСОРІВ

Незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин в Україні з кожним роком набуває значних масштабів. Гігантські прибутки від продажу наркотиків штовхають зацікавлених осіб на вдосконалення механізму своєї злочинної діяльності, винахід нових, витончених способів збуту заборонених засобів. Втім, якщо раніше здебільшого мав місце безпосередній контакт між постачальником та покупцем наркотичних засобів, то із розвитком інформаційно-комунікаційних технологій і соціальних мереж виникли нові способи організації злочинних проявів із застосуванням високих технологій.

Соціальні мережі, система безготівкової оплати та інші інновації в інформаційній мережі дозволили наркоринку перейти на новий рівень, з яким на сьогодні правоохоронній системі, з наявними у неї ресурсами, не вдається ефективно боротися. При сучасному розвитку комп'ютерних засобів і систем, стільникового зв'язку, мережі Інтернет та ін. розповсюдження наркотичних засобів значно полегшено. Необхідно вказати, що скоєння злочинів із застосуванням сучасних інформаційних засобів і технологій здійснюється організованими злочинними групами, що накладає свій відбиток на спосіб вчинення даного виду злочинів [1, с. 214].

Слід сказати, що збут наркотичних засобів системи безготівкового розрахунку ускладнює проведення оперативно-розшукових заходів, викриття осіб, які організують поширення наркотиків, і притягнення їх до кримінальної відповідальності.

Вивчення інформації в мережі інтернет, спеціальної літератури та судово-слідчої практики свідчить про те, що процес придбання наркотиків здійснюється безконтактним способом із застосуванням системи «закладок» (тайник з певними орієнтирами або відміткою) і з використанням сучасних електронних систем зв'язку (стільникового

зв'язку, електронної пошти, соціальних інтернет-мереж, в тому числі за допомогою інтернет-магазинів з використанням віртуальних платіжних систем і т.п.), який являє собою відпрацьований алгоритм дій, при яких продавець і покупець навіть не зустрічаються. У злочинні структури, діяльність яких пов'язана із розповсюдженням наркотиків через мережу Інтернет, зазвичай входять «закладчики» («дропи»), «вербувальники», «міні-комірники», «комірники», «кур'єри», «оператори» («дроповоди»), «куратори», «фінансовий директор», «хакер», «старший». Спілкування між собою здійснюється за допомогою різних інтернет-додатків («Ватсап», «Вібер», «Джабер», «Скайп», «Бросікс», «Айсікью», «Телеграм», «Ковермі») [2, с. 19]. Особа, яка придбає наркотики за допомогою стільникового телефону або різних програм, призначених для онлайн-спілкування, електронної пошти, соціальних інтернет-мереж зв'язується з продавцем і звертається з проханням продати йому наркотичний засіб на умовах продавця. Продавець дає згоду, домовляється про переказ коштів через електронні платіжні системи. Після отримання підтвердження про переказ грошових коштів продавець повідомляє покупцеві про місце знаходження «закладки» [3, с. 95].

Особами, які здійснюють «закладки», як правило є випадкові люди, яким пропонують роботу через мережу Інтернет, і в їх обов'язки входить пристрій схронів з наркотичними засобами в районі їх проживання, після чого вони за допомогою коротких текстових повідомлень (або мережі Інтернет) відправляють «роботодавцю» схеми «закладок» і отримують плату через електронні гаманці.

Найбільш яскравим прикладом потужного інтернет-порталу, створеного для торгівлі наркотиками, є сайт SilkRoad, адміністратором якого був Росс Ульбріхт, який переховувався під псевдонімом «Жахливий Пірат Робертс». Даний сервіс працював за принципом eBay: користувач міг вибрати товар, оплатити за допомогою електронної платіжної системи Тор (криптовалюта сервісу - біткоіни), і отримати наркотики у вакуумній упаковці поштою. Через сайт SilkRoad, який заробляв на комісії між покупцями і продавцями наркотиків, були реалізовані сотні кілограмів заборонених до обігу речовин, порталом як майданчиком для збуту користувалися тисячі дилерів [4, с. 46].

Інтернет використовується наркоділками для легалізації грошових коштів, отриманих злочинним шляхом. Пособництво в цьому мимоволі надають різні електронні платіжні системи і компанії. Їх використання, на думку наркозлочинців, є безпечним способом отримання грошових коштів від реалізації наркотиків, так і способом їх відмивання шляхом багаторазового переказу з рахунку на рахунок або придбання і подальшої реалізації віртуальних грошей.

Отже, вирішення проблеми продажу наркотиків в мережі Інтернет бачиться не тільки в блокуванні доступу до сайтів, за допомогою яких

поширюються наркотики, але і в повному їх закритті; закріпленні кримінальної відповідальності для їх власників, а також адміністративної для інтернет-провайдерів, що забезпечили доступ до них.

Виявлення та викриття злочинних груп, які здійснюють збут наркотиків через Інтернет і електронні платежі, досить складна, вимагає детального і тривалого документування фактів злочинної діяльності, значної кількості залучених технічних засобів, організації тісної взаємодії з працівниками оперативно-пошукових і оперативно-технічних підрозділів.

Важлива роль у виявленні, розкритті та розслідуванні злочинів, пов'язаних із розповсюдженням наркотиків через мережу Інтернет, відводиться сучасній приватній криміналістичній методиці розслідування наркозлочинів, знанням і творчому застосуванню цієї методики практичними працівниками правоохоронних органів. Через зміну технології розповсюдження наркотичних засобів необхідно змінювати і технології такого оперативно-розшукового заходу, як перевірна закупівля, а точніше необхідно проведення комплексу оперативно-розшукових заходів, тобто сукупності декількох заходів, так як проведення перевіркової закупівлі не вирішить проблему реалізації наркотиків через мережу Інтернет. У комплекс заходів входять такі, як спостереження, перевірна закупівля, прослуховування телефонних переговорів, зняття інформації з технічних каналів зв'язку, а також оперативне проникнення. При реалізації оперативної інформації необхідно проведення комплексу процесуальних, слідчих дій - затримань, допитів, обшуків тощо.

Таким чином, в умовах постійного розвитку технічних засобів і появи нових технологій зберігання, відтворення і передачі інформації не можна сформулювати повні рекомендації, що враховують всі особливості різноманітних слідчих ситуацій, що виникають при розслідуванні злочинів. З цієї причини вкрай важливо підвищувати технічну підготовленість працівників слідчих підрозділів до грамотного виконання зазначених дій.

Для розвитку системи протидії незаконному обігу наркотиків через мережу інтернет, на наше переконання, можна застосувати такі заходи:

- удосконалити існуюче програмне забезпечення для виявлення і блокування сайтів, що рекламують наркотики та залучати фахівців в області інформаційних технологій;
- конфіскувати обладнання, за допомогою якого відбувається підтримка працездатності Інтернет-ресурсів, причетних до розповсюдження наркотиків;
- посилити контроль над відкриттям рахунків у банківських установах і відкриттям електронних гаманців фізичних осіб;
- ввести кримінальну відповідальність за створення сайтів для реклами та збуту наркотичних засобів, за надання технічної допомоги Інтернет-ресурсів, за допомогою яких відбувається рекламування та збут наркотичних засобів;

- відстежувати і проводити моніторинг частих переказів грошових коштів на банківські рахунки, банківські картки та інтернет-гаманці;
- посилити взаємодію із співробітниками банків, наприклад, спростити процедуру перегляду відеозапису з камер спостереження в банках, банкоматах, отримання відповідей на запити правоохоронних органів про рахунки та їх власників, своєчасного інформування правоохоронних органів про підозрілі рахунки шляхом зміни і доповнення відповідних норм законодавства, так як в даний час для отримання інформації з банківських рахунків потрібно рішення суду.

Отже, криміналістична характеристика злочинів пов'язаних з розповсюдженням наркотиків за допомогою мережи Інтернет, як елемент методики розслідування даних злочинів, сприяє їх ефективному розкриттю і розслідуванню, дозволяє раціонально організувати досудове розслідування, досягти цілей кримінального судочинства у максимально короткі терміни. На даному етапі свого існування і розвитку правозастосовна практика гостро потребує вдосконалення оперативно-розшукових та криміналістичних прийомів і способів виявлення, припинення, розкриття і розслідування злочинів, пов'язаних зі збутом наркотичних засобів через мережу Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Демин К. Е. О понятии и криминалистической характеристике преступлений, совершенных организованными преступными группами с применением современных информационных средств и технологий / К. Е. Демин // Библиотека криминалиста. - 2014. - № 5. - С. 212-219.
2. Дикарев В.Г., Гаврюшкин Ю.Б. Особенности противодействия бесконтактному способу сбыта наркотиков с использованием сети интернет / В.Г. Дикарев, Ю.Б. Гаврюшкин // Вестник Всероссийского института повышения квалификации сотрудников Министерства внутренних дел Российской Федерации. - 2016. - № 2 (38). - С. 19-25.
3. Клевцов В.В. Особенности криминалистической характеристики преступлений, связанных с распространением «дизайнерских» наркотиков с использованием сети интернет // Уголовно-процессуальные и криминалистические проблемы борьбы с преступностью. Всероссийская научно-практическая конференция. Орловский юридический институт МВД России имени В.В. Лукьянова; Редколлегия: А.В. Булыжкин и др.. 2015. С. 195-199.
4. Новопавловская С.Л. Использование сети Интернет для нелегального оборота наркотических средств, психотропных веществ и их аналогов / С.Л. Новопавловская // Актуальные проблемы экономики и права. – 2015. - №1 (33). – С. 46-50.